

Umsögn

Um framkomnar athugasemdir við tillögu að friðlýsingu Látrabjargs í Vesturbyggð.

Tillaga að friðlýsingu Látrabjargs sem friðlands var auglýst þann 17. apríl 2019 í samræmi við 2. mgr. 39. gr. náttúruverndarlaga. Tillagan var send öllum landeigendum og samráðs- og hagsmunaaðilum. Sérstaklega var óskað eftir umsögnum fagstofnana. Auk þess var tillagan auglýst á heimasíðu Umhverfisstofnunar og facebook síðu þar sem öllum gafst kostur á að senda inn ábendingar og athugasemdir. Frestur til að gera athugasemdir var til og með 18. júlí 2019. Svæðið sem tillagan tekur til nær yfir hluta lands Hvallátra og Bæjarbjarg. Tillagan sem auglýst var byggir á samvinnu stofnunarinnar við samstarfshóp sem í áttu sæti fulltrúar landeigenda og sveitarfélags og þeim athugasemdum sem bárust frá landeigendum við áður framlagða tillögu Umhverfisstofnunar að friðlýsingarskilmálum fyrir svæðið.

Athugasemdir og ábendingar bárust frá 10 aðilum og snúa fyrst og fremst að friðlýsingarskilmálum og mörkum svæðisins. Athugasemdirnar eru að hluta sambærilegar athugasemdum sem áður hafa borist og Umhverfisstofnun hefur þegar svarað.

Hér á eftir er gerð grein fyrir þeim athugasemdum og ábendingum sem bárust á kynningartíma og umsögn Umhverfisstofnunar og lýsingu á viðbrögðum þar sem við á. Umfjöllun um athugasemdir er skipt upp í samræmi við greinar í friðlýsingaskilmálum.

1. gr. Um friðlýsinguna

- Í athugasemdum Náttúrufræðistofnunar Íslands er lögð til umorðun á greininni þannig að greinin hljóði svo: „Látrabjarg er alþjóðlega mikilvægt fuglasvæði, en bjargið er stærsta fuglabjarg í Evrópu. Sá hluti bjargsins sem er friðlýstur er um X km langt og hæst um 444 m y.s. og þar er mesta sjófuglabyggð landsins þar sem meðal annars er stærsta þekkta álkubyggð í heimi.“
- Athugasemd barst frá stjórn Systkinafélagsins Heimabæjar sf. um orðalag 1. gr. þar sem vísað er til „fjölmennustu sjófuglabyggðar landsins“. Lagt er til að nota fremur orðalagið „fjölfiðasta sjófuglabyggð“ eða „stærsta fuglabyggð“ landsins. Enn fremur er gerð athugasemd við orðalagið „Á svæðinu hafa orpid fjölmargar tegundir fugla...“ og lagt er til að orðalagi verði breytt þannig að hljóði svo: „Á svæðinu verpa fjölmargar tegundir fugla...“.

Viðbrögð Umhverfisstofnunar

Umhverfisstofnun tekur undir ábendingarnar og hefur umorðað auglýsingu um friðlýsingu svæðisins með hliðsjón af þeim.

3. gr. Mörk svæðisins

- Í athugasemdum stjórnar Bjargtanga og Agnars Búa, Sverris Arnar og Þorvalds Arnars Þorvaldssona kemur fram að þessir aðilar telja ómögulegt að leiða mörk svæðisins út frá textanum og að hnitaskrá sé ekki aðgengileg. Í athugasemdum kemur fram að þessir aðilar telja nauðsynlegt að textalýsingin sé lagfærð og að farið verði yfir hnitaskrá af hálfu Bjargtanga. Agnar Búi, Sverrir Örn og Þorvaldur Arnar benda jafnframt á að í lýsingunni er að finna örnefni sem ekki eru skráð á kortasjár og að svo virðist sem áttum sé jafnvel snúið.

- Athugasemdir bárust frá Þórði Kristjánssyni um að textalýsing á mörkum svæðisins væri ekki góð og að í henni séu örnefni sem ekki er að finna á neinu korti. Einnig voru gerðar athugasemdir við að hnitaskrá af mörkum svæðisins væri ekki aðgengileg.
- Ábending barst frá eigendum Sæbóls um að svæðið sem lagt er til að friðlýst verði sé of stórt, þar sem umferð er lítil nema á bjargbrún og á svæðinu í kringum hana. Þá telja eigendur Sæbóls að ekki sé þörf á að friðlýsa menningarminjar á svæðinu.

Viðbrögð Umhverfisstofnunar

Gerðar voru athugasemdir við að hnitaskrá væri ekki aðgengileg. Mörk tillögunnar hafa verið hnitsett og hnitaskrá hefur verið gerð. Hnitaskrá er meðfylgjandi tillögu að friðlýsingu sem vísað er til ráðherra, ásamt korti. Að auki verða þekjur með mörkum svæðisins aðgengilegar öllum komi til friðlýsingar.

Hvað varðar ábendingu um að textalýsing á mörkum svæðisins sé ógreinileg og jafnvel ruglandi hefur Umhverfisstofnun gert breytingar á greininni og hljóðar hún nú svo: *Mörk friðlandsins má sjá á korti í viðauka I. Mörkin eru hnitsett, sbr. hnitaskrá í viðauka II. Sá hluti Látrabjargs sem er innan friðlýst svæðis er um 9,7 km langur. Friðlandið nær jafnframt til hafsbots, lífríkis og vatnsbols 1 km frá landi. Jafnframt hefur fleiri örnefnum verið bætt inn á kort sem sýnir mörk friðlandsins til skýringar.*

Gerðar voru athugasemdir við að svæðið væri óþarflega stórt þar sem umferð er lítil nema á bjargbrún og á svæðinu í kringum hana. Sú tillaga sem lögð er fram um mörk svæðisins byggir á tillögu frá fulltrúum landeigenda sem kosið var um á fundi landeigendafélagsins Bjargtanga sem fram fór þann 30. janúar 2018 en mikill meirihluti landeigenda var fylgjandi framangreindri tillögu og fól stjórn félagsins að halda áfram viðræðum við Umhverfisstofnun út frá henni skv. bréfi dags. 31. janúar 2018. Með þeim mörkum sem lögð eru fram í þessari tillögu telur Umhverfisstofnun að komið sé á vernd á búsvæði sjófugla sem hefur alþjóðlega verndarstöðu (IBA) og að stofnunin hafi yfirsýn og möguleika á stýringu á aðkomu gesta inn á svæðið.

4. gr. Umsjón með friðlýsta svæðinu

- Frá Agnari Búa, Sverri Erni og Þorvaldi Arnari Þorvaldssonum og stjórn Bjargtanga barst ábending um að orðalagi í 2. mgr. 4. gr. verði breytt og hljóði svo með breytingum: „**Með Umhverfisstofnun starfar samstarfsnefnd sem í eiga sæti fulltrúar stofnunarinnar, fulltrúar landeigenda tilnefndir af landeigendum Hvallátra og fulltrúar Vesturbyggðar.**“

Viðbrögð Umhverfisstofnunar

Breytingar voru gerðar á þeirri grein sem gerð var athugasemd við og hljóðar hún nú svo: „*Með Umhverfisstofnun starfar samstarfsnefnd sem í eiga sæti fulltrúar stofnunarinnar, landeigenda tilnefndir m.a. af landeigendum Hvallátra og Vesturbyggðar.*“

5. gr. Stjórnunar- og verndaráætlun

- Ábending barst frá stjórn Systkinafélagsins Heimabæjar sf. um að engar breytingar verði gerðar á stjórnunar- og verndaráætlun án samþykkis stjórnar félags landeigenda. Jafnframt kom fram að stjórnin telur mikilvægt að stjórnunar- og verndaráætlun liggja fyrir áður en endanlegir skilmálar fyrir friðlandið eru samþykktir.

- Einnig kom fram tillaga frá Agnari Búa, Sverri Erni og Þorvaldi Arnari Þorvaldssonum og stjórn Bjargtanga um að 1. mgr. 5. gr. hljóði svo með breytingum: „Umhverfisstofnun ber ábyrgð á að gerð sé stjórnunar- og verndaráætlun fyrir friðlandið í samvinnu við **fulltrúa landeigenda, skipaða af landeigendum Hvallátra, Vesturbyggð, Náttúrufræðistofnun Íslands og eftir atvikum aðrar fagstofnanir og hagsmunaaðila, sbr. 1. mgr. 81. gr. laga um náttúruvernd nr. 60/2013.**“

Viðbrögð Umhverfisstofnunar

Varðandi ábendingu um að engar breytingar verði gerðar á stjórnunar- og verndaráætlum án samþykkis stjórnar félags landeigenda bendir Umhverfisstofnun á að í 81. gr. laga nr. 60/2013 þar sem fjallað er um stjórnunar- og verndaráætlanir kemur ekki fram að samþykki landeigenda þurfi fyrir stjórnunar- og verndaráætlun. Hins vegar kemur fram að stjórnunar- og verndaráætlun skuli gera í samvinnu við eigendur svæða, Náttúrufræðistofnun Íslands, viðkomandi sveitarstjórnir og eftir atvikum aðrar fagstofnanir og hagsmunaaðila. Umhverfisstofnun telur að slíkt eigi einnig við um þær breytingar sem gerðar eru á stjórnunar- og verndaráætlun fyrir svæðið og þær því alltaf gerðar í samvinnu við landeigendur.

Bent var á að mikilvægt væri að stjórnunar- og verndaráætlun lægi fyrir áður en endanlegir skilmálar væru samþykktir. Í því sambandi bendir Umhverfisstofnun aftur á ákvæði 81. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd. Þar segir m.a. að Umhverfisstofnun beri ábyrgð á gerð stjórnunar- og verndaráætlana og að tillaga að áætlun skuli liggja fyrir innan 12 mánaða frá gildistöku friðlýsingar. Upphaflega fór vinna við undirbúning að stjórnunar- og verndaráætlun fyrir Látrabjargssvæðið af stað í október árið 2013 á svipuðum tíma og sveitarfélagið hóf deiliskipulagsvinnu. Fljótlega kom í ljós að friðlýsing Látrabjargs yrði flókið verkefni og var þá fallið frá vinnu við áætlunina þar til annað skýrðist. Alla jafna er vinnulag Umhverfisstofnunar með þeim hætti að ekki er hafist handa við gerð stjórnunar- og verndaráætlunar fyrr en fyrir liggja drög að friðlýsingu landsvæðis. Áætlunin er síðan unnin í samræmi við áðurnefnd lagaákvæði. Stjórnunar- og verndaráætlunin byggir á friðlýsingarskilmálunum og er ætlað að móta stefnu um framtíð hins friðaða svæðis, setja fram markmið og leiðir að þeim markmiðum. Umfang vinnu við gerð stjórnunar- og verndaráætlunar fyrir friðlýst svæði er síst minna en undirbúningur friðlýsingaskilmála. Umhverfisstofnun hefur, frá árinu 2011, lagt mikla vinnu í undirbúning friðlýsingar Látrabjargs og gerir ráð fyrir að framhald vinnu við stjórnunar- og verndaráætlun verði með hefðbundnum hætti sbr. framangreint.

Hvað varðar ábendingu um að fulltrúar landeigenda skuli skipaðir af landeigendum Hvallátra voru gerðar breytingar á 1. mgr. 5. gr. og hljóðar hún nú svo : „Umhverfisstofnun ber ábyrgð á að gerð sé stjórnunar- og verndaráætlun fyrir friðlandið í samvinnu við landeigendur skipaða m.a. af landeigendum Hvallátra, Vesturbyggð, Náttúrufræðistofnun Íslands og eftir atvikum aðrar fagstofnanir og hagsmunaaðila, sbr. 1. mgr. 81. gr. laga um náttúruvernd nr. 60/2013...“

6. gr. Umferð um friðlandið

- Í athugasemdum stjórnar Bjargtanga kemur fram að stjórnin lýsir vonbrigðum með að ekki sé tekið á flugumferð við og yfir því svæði sem til stendur að friðlýsa, sérstaklega í ljósi flugslyss við Látrabjarg í sumar. Stjórnin ítrekar þá skoðun sína að í friðlýsingarskilmálum þurfi að vera ákvæði sem takmarka flugumferð og áréttar að farið sé að lögum um verndun villtra fugla með því að tilgreina fjarlægðarmörk úr lofti á sama hátt og kveðið er á um umferð báta og skipa. Þá kemur einnig fram í

athugasemndum stjórnar Bjargtanga að í ljósi afstöðu Samgöngustofu vegna eftirlitshagsmuna, telji stjórnin að atvikið sýni einmitt mikilvægi þess að slík fjarlægðarmörk séu til staðar, þannig að þegar atvik sem þessi verða, sé hægt að leiða hlutlægt í ljós við rannsókn þeirra hvort farið hafi verið eftir skilgreindum mörkum, frekar en að leggja huglægt mat á hvað felst í matskenndum ákvæðum laga um verndun villtra fugla. Stjórnin leggur til að sett verði sambærileg ákvæði um flug við Látrabjarg eins og um umferð skipa, sbr. 6. mgr. 6. gr. draganna.

- Í athugasemndum Agnars Búa, Sverris Arnar og Þorvalds Arnars kemur fram að þeir telja mikilvægt að sett séu skýr mörk um nálægð flugs við Látrabjarg í ljósi nýlegs alvarlegs flugatviks við Djúpadal. Þeir telja nauðsynlegt að í friðlýsingarskilmálum séu ákvæði sem takmarki flugumferð og árétta að farið sé að lögum um verndun villtra fugla með því að tilgreina fjarlægðarmörk úr loft á sama hátt og tekið er á umferð báta og skipa.
- Ábending barst frá Þórði Kristjánssyni þess efnis að nauðsynlegt væri að hafa í auglýsingu ákvæði um lágmarks hæð og fjarlægð mannaðra og ómannaðra loftfara sem flogið er í nánd við bjargið og að slíkt væri í samræmi við nálægðartakmarkanir á sjó sem eru í tillögu að auglýsingu um friðlýsingu svæðisins. Því til stuðnings var bent á dæmi um nýlegt flugslys á svæðinu.
- Í umsögn Náttúrufræðistofnunar Íslands leggur stofnunin til að skerpt verði á orðalagi og að óheimilt verði að fljúga innan friðlands undir ákveðinni hæð til viðbótar við ákvæði um að óheimilt sé að lenda þylum og öðrum mönnum loftförum, þ.e. að sett verði inn hæðartakmörkun, en fjarlægðartakmörk miði við 1 km frá bjarginu.

Viðbrögð Umhverfisstofnunar

Vegna ábendinga varðandi flugumferð yfir svæðinu bendir Umhverfisstofnun á að þegar hafa verið sett tilmæli í Flugmálahandbók Íslands (AIP), kafla 5.6. um farfugla og svæði með viðkvæmu dýralífi. Þar er Látrabjarg tilgreint sem svæði með viðkvæmu dýralífi og bent á þær reglur sem gilda varðandi flug í grennd við fuglabjörg og þá aðgát sem hafa skal í nánd við varplönd fugla. Í samstarfshópi sem vann að undirbúningi friðlýsingarinnar var rætt um að frekari tilmæli varðandi flug ættu fremur heima í stjórnunar- og verndaráætlun fyrir svæðið, þar sem heimilt er að setja sérstakar reglur um umferð manna og dvöl skv. 81. gr. laga um náttúruvernd. Umhverfisstofnun tekur undir að mikilvægt er að setja viðmið um flughæð og fjarlægð með nákvæmari hætti en kveðið er á um í lögum um vernd, friðun og veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum, en að slík viðmið verði ekki sett nema með samráði og samþykki yfirvalda flugmála. Umhverfisstofnun telur að setning slíkra reglna falli vel undir ákvæði 81. gr. laga um náttúruvernd og yrðu þannig settar í stjórnunar- og verndaráætlun fyrir svæðið.

8. gr. Rannsóknir og vöktun

- Í umsögn Hafrannsóknarstofnunar kemur fram að stofnunin ber ábyrgð á vöktun og rannsóknum á sjó og lífríki sjávar hér við land og stendur m.a. að víðtækum rannsóknum í Breiðafirði á straumum, sjávargróðri og fiskungviði sem ná uppí fjöru. Að auki hefur stofnunin með höndum rannsóknir á ferskvatni á landi og lífríki þess. Stofnunin leggur til að 8. gr. verði breytt og hljóði svo með breytingum:

„aðrar rannsóknir en rannsóknir Náttúrufræðistofnunar Íslands og Hafrannsóknarstofnunar, eru háðar leyfi Umhverfisstofnunar.“

Viðbrögð Umhverfisstofnunar

Umhverfisstofnun tekur undir ábendingar Hafrannsóknarstofnunar og hefur greininni verið breytt til samræmis við ábendinguna.

12. gr. Landnotkun

- Athugasemd barst frá stjórn Systkinafélagsins Heimabæjar sf. um að fuglaveiðum og fiskveiðum yrði bætt við í fyrstu setningu 12. gr sem fjallar um nytjar.
- Í umsögn Náttúrufræðistofnunar Íslands kemur fram að eftir því sem stofnuninni er kunnugt um hafi hefðbundnar nytjar, eggjataka, landeigenda að mestu lagst af ef ekki alveg. Í umsögninni kemur þó fram að björgunarsveitin á Patreksfirði hafi haft leyfi til að fara í bjargið. Stofnunin veltir því upp þeirri spurningu hvort ekki sé eðlilegast að það komi fram að óheimilt sé að framselja hefðbundnar nytjar s.s. eggjatöku, nema með sérstöku leyfi og bendir á að horfa skuli til Bernarsamningsins, sérstaklega II og III kafla hvað varðar stjórn á veiðum og nýtingu. Stofnunin leggur til að greinin gæti orðast svo: „*Allar hefðbundnar nytjar landeigenda s.s. eggjataka, eru heimilar eins og verið hefur. Óheimilt er að framselja hefðbundinn nytjarétt landeigenda til eggjatöku nema með sérstöku leyfi Umhverfisstofnunar. Fjalla skal sérstaklega um framkvæmd og leyfi til eggjatöku í verndar- og stjórnunaráætlun fyrir friðlandið.*“ Náttúrufræðistofnun Íslands bendir á að með því að gera þetta svona væri hægt að viðhalda nytjum ef vilji er til þess og af sérstökum ástæðum svo framarlega sem nýtingin er talin sjálfbær. Með hliðsjón af t.d. loftslagsbreytingum og þeim áhrifum sem þær virðast hafa haft, t.d. á fæðu, sé ekki víst og sjálfgefið að ótakmörkuð eggjataka, til að selja egg villtra fugla tegunda á markaði, sé sjálfbær nýting þegar sýnt hefur verið fram á að ákveðnum fuglastofnun hefur hrakað (sjá Válista fugla).
- Í athugasemdum frá stjórn Bjargtanga og frá Agnari Búa, Sverri Erni, Þorvaldi Arnari Þorvaldssonum er lögð fram tillaga um að 12.gr. hljóði svo með breytingum:
 1. mgr.: Allar hefðbundnar nytjar **landeigenda Hvallátra**, s.s. eggjataka, eru heimilar eins og verið hefur.
 2. mgr.: Framkvæmdir skulu vera í samræmi við markmið friðlýsingarinnar og skulu ekki rýra verndargildi svæðisins. Framkvæmdir eru háðar leyfi Umhverfisstofnunar sbr. 2. mgr. 40. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd, sveitarfélags sbr. skipulagslög nr. 123/2010 og lög nr. 160/2010 um mannvirki og samþykki **landeigenda Hvallátra**.“

Viðbrögð Umhverfisstofnunar

Hvað varðar ábendingar um að bæta skuli fuglaveiðum og fiskveiðum í 1. mgr. 12. gr. bendir Umhverfisstofnun á að með því orðalagi sem nú er í greininni, „*Allar hefðbundnar nytjar landeigenda, s.s. eggjataka, eru heimilar eins og verið hefur.*“ er skýrt að allar nytjar sem teljast til hefðbundinna nytja eru heimilar eins og verið hefur og að eggjataka er aðeins nefnd sem dæmi. Greinin útilokar því ekki fugla- og fiskveiðar sé sýnt fram á að þær nytjar séu hefðbundnar. Í þessu samhengi tekur Umhverfisstofnun undir ábendingar Náttúrufræðistofnunar Íslands og hefur gert breytingar á 1. mgr. 12. gr. til samræmis við tillögur Náttúrufræðistofnunar. Í ljósi umsagnar Náttúrufræðistofnunar Íslands var einnig bætt inn ákvæði í auglýsingu þess efnis að Umhverfisstofnun sé heimilt að takmarka eggjatöku ákveðinna tegunda sé sýnt fram á að fækkað hafi í stofni og að hann eigi undir högg að sækja.

Varðandi ábendingar um breytingar á 1. mgr. greinarinnar telur Umhverfisstofnun að skýrt sé að hefðbundnar nytjar landeigenda séu heimilar. Stofnunin tekur ekki afstöðu til mála er varða eignarhald á Bæjarbjargi sbr. umfjöllun hér á eftir, og telur ekki rétt að útiloka aðra landeigendur en landeigendur Hvallátra. Skýrt er að greinin nær til hefðbundinna nytja landeigenda innan svæðisins, óháð því á hvaða svæði eignarhaldið er.

Hvað varðar ábendingar um breytingar á 2. mgr. greinarinnar hefur greininni verið breytt og hljómar sá hluti greinarinnar sem gerð var athugasemd við nú svo: „*Framkvæmdir eru háðar leyfi Umhverfisstofnunar sbr. 2. mgr. 40. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd, sveitarstjórnar sbr. skipulagslög nr. 123/2010 og lög nr. 160/2010 um mannvirki og samþykki landeigenda á framkvæmdasvæði*“

Annað

Bæjarbjarg

- Athugasemdir frá stjórn Bjargtanga og Þórði Kristjánssyni bárust um að laga þurfi textann þar sem vísað er til Bæjarbjargs. Því er hafnað að Bæjarbjarg hafi eignarhald í Látrabjargi og að ríkið hafi eignarrétt á Bæjarbjargi eins og kemur fram í auglýsingunni. Texti draganna vísi til Bæjarbjargs á þann hátt að það lúti ekki sama eignarhaldi eins og aðrir hlutar Látrabjargs.
- Þórður Kristjánsson gerir athugasemdir við meint eignarhald ríkisins á þeim hluta Látrabjargs sem nefndur hefur verið Bæjarbjarg með rökstuðningi þar sem vísað er til þess að í ítaki felist ekki eignarréttur, heldur einungis nytjaréttur. Í athugasemdum bendir Þórður á að texti í tillögu að friðlýsingu svæðisins vísi til Bæjarbjargs á þann hátt að það lúti ekki sama eignarhaldi og aðrir hlutar Látrabjargs og að þann hluta þurfi að laga.
- Gyða Guðmundsdóttir og Marías Sveinsson telja að eignarhald á Bæjarbjargi sé ekki skýrt og gera kröfu um að það sé skýrt. Benda þau á að kröfulýsing ríkisins fyrir Barðastrandarsýslur hefur verið lögð fram.
- Einnig komu ábendingar frá stjórn Bjargtanga og Agnari Búa, Sverri Erni og Þorvaldi Arnari Þorvaldssonum um að ekki skuli vísa til örnefnisins Bæjarbjargs sem bújarðar eða landeignar. Það sé fornt ítak sem féll niður. Þeir gera fyrirvara um orðalag friðlýsingarskilmála og áréttu að með því að þeir lýsi sig hlynnta friðlýsingu Látrabjargs, náist niðurstaða þar um með landeigendum Hvallátra, felist ekki viðurkenning á því að Bæjarkirkjuítak sé enn til staðar, né skapi það þeim sem telji sig handhafa þess neins konar eignarréttindi í Látrabjargi.
- Óbyggðanefnd bendir á að nefndin hefur til meðferðar kröfu fjármála- og efnahagsráðherra fyrir hönd ríkisins um að Bæjarbjarg sé þjóðlenda. Frestur annarra en ríkisins til að lýsa kröfum um eignarréttindi þar sé til 16. ágúst næstkomandi. [innsk. Umhverfisstofnunar, frestur framlengdur til 10. október.]

Viðbrögð Umhverfisstofnunar

Umhverfisstofnun bendir á að það fellur ekki undir verksvið stofnunarinnar að skera úr um ágreiningsmál um eignarhald á landi og því tekur Umhverfisstofnun ekki afstöðu til ábendinga varðandi eignarhald á Bæjarbjargi. Þó bendir Umhverfisstofnun á að samkvæmt afsali dags. 11. október 1993 afsala Albert Gíslason og Ólöf Erna Ólafsdóttir hluta jarðarinnar Saurbæjar í Rauðasandshreppi sem nefndur er Bæjarkirkjuítakið í landamerkjabók Barðastrandarsýslu til Ríkissjóðs. Þá er til meðferðar hjá Óbyggðanefnd kröfulýsing vegna

Barðarstrandasýslu þar sem þess er krafist af hálfu íslenska ríkisins að landsvæði sem nefnt er Bæjarbjarg sé þjóðlenda. Ekki liggur fyrir úrskurður í málinu.

Keflavík

- Náttúrufræðistofnun Íslands sendir inn athugasemd um að æskilegt hefði verið að allt bjargið, þ.m.t. Keflavíkurbjarg, væri hluti af hinu friðlýsta svæði og bendir í því tilliti á að tillaga stofnunarinnar um að bjargið verði sett á B-hluta náttúruinjaskrár næði allt til Keflavíkur

Viðbrögð Umhverfisstofnunar

Umhverfisstofnun tekur undir ábendingu Náttúrufræðistofnunar Íslands en vísar til þess að þegar að fallið var frá áformum um að friðlýsa Látrabjarg sem þjóðgarð í árslok 2016 vegna þess að ekki náðist samstaða um þá hugmynd, lýstu landeigendur í Keflavík sig mótfallna því að svæðið yrði friðlýst öðruvísi en sem þjóðgarður og kusu þar með að draga sig út úr þeim viðræðum sem þá fóru í gang og núverandi tillaga byggir á.

Félagið Bjargtangar

- Stjórn Bjargtanga og Sverrir Örn, Agnar Búi og Þorvaldur Arnar Þorvaldssynir benda á að félagið Bjargtangar hefur engan umráðarétt yfir eignum landeigenda og á engan hlut í Látrajörðunum og benda á að bæta þurfi úr ágöllum á skilmálum sem eru þess eðlis að þeir ganga á eignarrétt landeigenda. Telja þessir aðilar að skýrara orðalag þurfi er varðar aðkomu landeigenda.
- Ábending barst frá Þórði Kristjánssyni um að félagið Bjargtangar sé ekki landeigendafélag þar sem það er opið öðrum en landeigendum á Hvallátrum. Bent er á að betur færi á því að vísa til landeigenda Hvallátra í friðlýsingu.

Viðbrögð

Gerðar hafa verið breytingar á friðlýsingarskilmálum þannig að ekki er vísað til landeigendafélagsins Bjargtanga. Varðandi breytingarnar sem gerðar hafa verið vísast til umfjöllunar um breytingu á einstökum greinum.

Vinnubrögð Umhverfisstofnunar, vísun til ráðherra og auglýsing á tillögu

- Gyða Guðmundsdóttir og Marías Sveinsson gera athugasemdir við vinnubrögð Umhverfisstofnunar þar sem segir að fulltrúar Umhverfisstofnunar hafi lokað fyrir frekari viðræður við landeigendur eftir að stjórn Bjargtangafélagsins sendi inn athugasemdir. Jafnframt gera þau athugasemdir við að málinu vegna undirbúnings að friðlýsingu hafi verið vísað til ráðherra án frekari viðræðna við þau. Enn fremur gera þau athugasemdir við að hafa lesið í blöðum að búið væri að auglýsa tillögu að friðlýsingu áður en bréf Umhverfisstofnunar barst þeim.
- Bryndís Hrafnkelsdóttir, landeigandi á Bjargtöngum, tekur fram í sínum athugasemdum að hún vonist til þess að Umhverfisstofnun hlusti og bregðist við athugasemdum stjórnar svo að um friðlýsingu megi nást sátt. Bent er á að það að hunsa vilja og ákall stjórnarinnar um áheyrn sé ekki til þess fallið að skapa sátt.

Viðbrögð Umhverfisstofnunar

Í athugasemdum er að finna ummæli um vinnubrögð Umhverfisstofnunar þar sem segir að fulltrúar Umhverfisstofnunar hafi lokað fyrir frekari viðræður við landeigendur eftir að stjórn Bjargtangafélagsins sendi inn athugasemdir vegna fyrri vísunar málsins til umhverfis- og auðlindaráðuneytisins. Sú fullyrðing er

ekki rétt að mati Umhverfisstofnunar þar sem samstarfsnefnd var upplýst um framvindu málsins auk þess sem mikil samskipti voru símleiðis. Enn fremur fundaði stofnunin með þeim fulltrúum landeigenda sem sérstaklega óskuðu eftir fundi þann 18. mars 2019. Umhverfisstofnun bendir hins vegar á að stofnunin mat það sem svo að frekari fundahöld með samstarfshóp myndu ekki skila árangri þar sem ljóst þótti að ekki yrði fundað um önnur atriði en ítrekað höfðu verið tekin upp á fundum og farið yfir, bæði munnlega og skriflega. Í bréfi stofnunarinnar til ráðherra dags. 28. nóvember 2018 er gerð ítarleg grein fyrir ástæðum þess að málinu var vísað til ráðherra án frekari viðræðna við landeigendur og vísast til þess.

Umhverfisstofnun harmar að landeigendur hafi ekki fengið í hendur bréf þess efnis að tillaga um friðlýsingu hafi verið auglýst áður en fréttir um slíkt birtust í fjölmiðlum. Í athugasemdum kemur fram að bréfin hafi borist landeigendum nokkuð eftir dagsetningu bréfanna en þau voru send út rétt fyrir páska og telur Umhverfisstofnun skýringarnar vera tafir á pósthjónustu. Stofnunin þakkar ábendinguna og mun hafa hana til hliðsjónar í framtíðinni.

Ýmsar athugasemdir

- Í athugasemdum stjórnar Systkinafélagsins Heimabæjar sf. kemur fram að engar breytingar skuli gera á friðlýsingarskilmálum án samþykkis stjórnar félags landeigenda.

Viðbrögð Umhverfisstofnunar

Hvað varðar ábendingar um að engar breytingar verði gerðar á 4. gr. friðlýsingarskilmála án samþykkis stjórnar félags landeigenda bendir Umhverfisstofnun á að ekki eru gerðar breytingar á friðlýsingarskilmálum án þess að tillögur séu kynntar fyrir landeigendum og sveitarfélagi sbr. 38. og 39. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd.

Ýmsar athugasemdir sem Umhverfisstofnun bregst ekki sérstaklega við að svo stöddu

- Gyða Guðmundsdóttir og Marías Sveinsson, eigendur Sæbólís, mótmæla þeirri auglýsingu sem auglýst er sem og öllum frekari áformum um friðlýsingu. Þá kemur einnig fram í athugasemdum frá Gyðu og Maríasi að þau telji að með friðlýsingu gefi landeigendur frá sér land þar sem Umhverfisstofnun muni geta útvistað verkefnum til alls óskyldra aðila og slíkt muni þau ekki samþykkja. Gyða og Marías benda einnig á að þau telja að yfirvöld og stofnanir gangi lengra og lengra á rétt landeigenda og að tíma þessara aðila sé betur varið í önnur verkefni. Fyrirgreindir landeigendur benda einnig á að kostnaður vegna innviða á svæðinu sé óhóflegur.
- Náttúrufræðistofnun Íslands styður eindregið áform um friðlýsingu Látrabjargs og bendir því til stuðnings á tillögu stofnunarinnar um að setja bjargið á B-hluta náttúruminjaskrár og skráningu þess sem mikilvægs fuglasvæðis.
- Stjórn Bjargtanga áréttar vilja sinn til að ná niðurstöðu um friðland í Látrabjargi.
- Systkinafélagið Heimabær sf. fagnar framkominni auglýsingu um fyrirhugaða friðlýsingu en telur mikilvægt að landeigendur verði ekki skyldaðir til að greiða aðgangseyri að friðlandinu ef til gjaldtöku kemur.
- Bryndís Hrafnkelsdóttir er hlynnt friðlýsingu Látrabjargs en gerir sömu athugasemdir og koma fram frá stjórn Bjargtanga.
- Þórður Kristjánsson er í meginatriðum hlynntur fyrirhugaðri friðlýsingu, en gerir þó athugasemdir sem fram koma í öðrum köflum greinargerðarinnar.

- Agnar Búi Þorvaldsson, Sverrir Örn Þorvaldsson, Þorvaldur Arnar Þorvaldsson, landeigendur Hval-látra lýsa von sinni um að niðurstaða náist um friðland á Látrabjargi.

Samantekt

Vinna við undirbúning að friðlýsingu Látrabjargs hefur nú staðið yfir um langt skeið. Í upphafi var stefnt að því að stofna þjóðgarð á svæðinu en síðar var fallið frá þeim hugmyndum og í stað þess unnið að undirbúningi að stofnun friðlands. Á þeim tíma sem varið hefur verið í undirbúning að friðlýsingu svæðisins hefur komið fram að mikill meirihluti landeigenda er fylgjandi friðlýsingu og hafa fulltrúar landeigenda sýnt verkefninu mikinn áhuga og komið með margar gagnlegar og góðar athugasemdir og ábendingar. Hins vegar er ljóst að ekki eru allir landeigendur fylgjandi friðlýsingu. Þar sem landið sem um ræðir er í óskiptri sameign er ekki unnt að undanskilja, frá friðlýsingu, eignarhlut þeirra sem ekki eru fylgjandi friðlýsingu svæðisins. Umhverfisstofnun telur að þó að samningar náist við meirihluta landeigenda bendi allt til þess að ekki muni allir landeigendur samþykka friðlýsingu, sbr. þær ábendingar og athugasemdir sem bárust á kynningartíma og upplýsinga sem borist hafa stofnuninni eftir að kynningartíma lauk. Stofnunin telur því ljóst að samkomulag um friðlýsingu muni ekki nást með óbreyttu eignarhaldi á svæðinu.

Umsögn þessi er meðfylgjandi bréfi þar sem Umhverfisstofnun vísar málinu um friðlýsingu Látrabjargs til ráðherra á grundvelli 39. gr. laga nr. 60/2013. Meðfylgjandi bréfinu er einnig tillaga að friðlýsingarskilmálum, mörkum svæðisins og hnitaskrá. Umhverfisstofnun leggur til að svæðið verði friðlýst í samræmi við þá tillögu sem lögð er fram með framangreindum gögnum. Þetta er í fyrsta sinn sem Umhverfisstofnun mælir með friðlýsingu svæðis þar sem ekki hefur náðst samkomulag við alla landeigendur. Stofnunin telur hins vegar að nauðsynlegt sé að friðlýsa svæðið þar sem um er að ræða alþjóðlega mikilvægt fuglasvæði með stærsta fuglabjargi í Evrópu. Í Látrabjargi verpa fjölmargar tegundir fugla og þar á meðal tegundir sem eru á valista og á lista yfir ábyrgðartegundir Íslendinga. Það er því ljóst að mikilvægi svæðisins er afar mikið, bæði á lands- og heimsvísu. Auk þess er mikill ágangur ferðamanna á svæðinu og því nauðsynlegt að grípa til aðgerða til stjórnunar umferðar og uppbyggingar innviða til að koma í veg fyrir að verndargildi svæðisins skerðist.

Það regluverk sem gildir á Íslandi í dag í tengslum við framkvæmdir felur í sér að vegna framkvæmda á friðlýstum svæðum skal leita leyfis Umhverfisstofnunar, viðkomandi sveitarfélags og landeigenda. Af því má þá leiða að verði svæðið friðlýst og til standi að byggja upp innviði til að varðveita verndargildi svæðisins þurfi leyfi allra landeigenda á svæðinu sem eru 84 talsins þegar þetta er skrifað. Ljóst þykir að ekki ríkir samhugur meðal allra landeigenda um friðlýsingu og framkvæmdir á svæðinu, sbr. athugasemdir sem bárust á kynningartíma. Telur Umhverfisstofnun því að það geti verið vandkvæðum bundið að óbreyttum lögum að byggja upp fullnægjandi innviði á svæðinu svo almenningur geti notið þess.

Niðurstaða

Umhverfisstofnun leggur til að um 9,7 km hluti Látrabjargs verði friðlýstur samkvæmt þeirri tillögu sem Umhverfisstofnun hefur unnið og byggir á samtali við samstarfshóp sem í eiga sæti fulltrúar landeigenda og sveitarfélags. Stofnunin bendir þó á að hún telur ljóst að samkomulag um friðlýsingu muni ekki nást að óbreyttu eignarhaldi á svæðinu.

3. desember 2019